

Wybrane jednostki strukturalne Sudetów na tle trendu geomorfologicznego

Jurand Wojewoda

Inst., Nauk Geol., Uniwersytet Wrocławski, Pl. Maksa Borna 9, 50-204 Wrocław; e-mail: jurand.wojewoda@ing.uni.wroc.pl

Zestawienie głównych elementów budowy geologicznej na tle powierzchni trendu 8-stopnia obszaru Sudetów sugeruje wyraźny związek **elewacji**, **depresji** oraz **linii neutralnej** z pasem strukturalnym – **południowosudecką strefą ścinania (ISSZ)**. W obrębie tego pasa występują liczne charakterystyczne, typowe dla reżimu przesuwczego, romboidalne zapadliska tektoniczne.

Dwie elipsoidalne w zarysie elewacje na powierzchni trendu 8-stopnia - **elewacja karkonosko-izerska (EKI)** i **elewacja orlicko-śnieżnicka (EOS)**, oraz sąsiadujące z nimi obniżenia, obejmują obszary bardzo zróżnicowane litologicznie, zbudowane ze skał krystalicznych po osadowe. Tym samym mało prawdopodobne jest, aby te formy trendu morfologicznego w Sudetach powstały w następstwie selektywnej denudacji. Obszary te występują na tyle blisko siebie, że można również wykluczyć wpływ zróżnicowania klimatu zarówno w przeszłości, jak i obecnie na sposoby wietrzenia i erozji podłoża.

Zapadliska zlokalizowane w zachodnim segmencie ISSZ (baseny podkarkonoskie **(PKB)**, basen Trutnova **(TB)**, basen Nachodu **(NB)**) wypełnione są utworami permotriasu, kredy i neogenu. Kształt zapadlisk sugeruje prawoskrętny reżim przesuwczy, a utwory permu i neogenu nawiązują zmiennością fałdową do ram zapadlisk (por. Martinek, 2007; Wojewoda, 2007 a & b). Z kolei zapadliska w segmencie wschodnim występują przede wszystkim na obszarze rowu Górnej Nisy Kłodzkiej **(NTB)** są wypełnione utworami kredy i neogenu i wskazują na lewoskrętny kierunek przemieszczeń (Wojewoda, 2005). Sinistralny zwrot przemieszczeń podłoża potwierdza się w miejscach, gdzie współcześnie obserwujemy wyraźne anomalie kształtu doliny Nisy Kłodzkiej ponad udokumentowanymi strefami uskoku (Wojewoda, 2004 and 2005 a).

Przesuwaczy charakter ISSZ dokumentują struktury tektoniczne niższego rzędu występujące w jej obrębie. Wzdłuż osi ISSZ biegnie uskoku ramowy zapadliska Kudowy – **uskok Žďárky-Jakubowice**, który stanowi naturalne przedłużenie **strefy uskoku Poříči-Hronov (phf)**. Zjawiska strukturalne udokumentowane ostatnio w obrębie tego uskoku jednoznacznie potwierdzają prawoskrętny charakter uskoku oraz związek kopuły strukturalnej Pstrążnej i granitoidu Kudowy z tym uskokiem (Wojewoda 2007 b & c).

W obrębie ISSZ występuje niemal cały maszyn Gór Stołowych. Uskok ramowy zapadliska Kudowy przedłuża się w kierunku wschodnim i na obszarze Gór Stołowych wyznacza południową granicę **rowu tektonicznego Czerwonej Wody** o osi równoległej do ISSZ. Rów tworzy podłużne obniżenie, zlokalizowane centralnie w osi wododziału Gór Stołowych (!) - dolinę potoku Czerwona Woda. W obrębie rowu występują romboidalne obszary podwyższonej akomodacji wypełnione utworami neogenu. Jednym z nich jest Wielkie Torfowisko Batorowskie, gdzie od plejstocenu odbywa się sedymentacja fitogeniczna (Marek, 1998). Kształt zapadlisk, zniszczenia nawierzchni dróg ponad czynnymi współcześnie uskoki i wskaźniki kinematyczne w skałach podłoża sugerują przesuwczy charakter uskoku ramowego rowu Czerwonej Wody - prawoskrętny w segmencie zachodnim i lewoskrętny w segmencie wschodnim. Takie pozorne sprzeczne zachowanie kinematyczne w obrębie tej samej strefy uskoku można satysfakcjonująco wytłumaczyć obecnością poprzecznej strefy ekstensji w centralnej części rowu Czerwonej Wody (**śródsudecka strefa tensji (ITZ)**, Wojewoda, 2006). Inne oznaczenia: **uskok sudecki brzeżny (smf)**, **uskok śródsudecki (isf)**.

LITERATURA CYTOWANA

Marek, S., 1998. Rozwój Wielkiego Torfowiska Batorowskiego w świetle badań biostratygraficznych, Szczeliniac, No. 4, 49-88. **Martinek, K., 2007.** Permian of the Krkonoše Piedmont Basin. In: J., Wojewoda, [ed.] – Review of Permian sedimentary successions of Boskovice Trough, Nachod Basin and Trutnov Basin, *Sedimentologica*, No.1 (1), 69-84. **Wojewoda, J., 2007 b.** Žďárky-Pstrážna Dome: dextral strike-slip fault-related structure at the eastern termination of the Poříči-Hronov Fault Zone (Sudetes, Góry Stołowe Mts.), In: 12th Meeting of the Czech Tectonic Studies Group, April 11-14, 2007 Teplá, CGS, Prague, 93-96. **Wojewoda, J., 2007 b.** Palaeogeography and tectonic evolution of the Žernov-Nachod-Kudowa sedimentary area, In: 12th Meeting of the Czech Tectonic Studies Group, April 11-14, 2007 Teplá, CGS, Prague, 96-98.

